

När tattarena köpte häst och släde i Ullvi

Någon gång i mitten av förra seklet var det en kringresande familj, som brukade hava kvarter i Israelsgården. Om de voro verkliga tattare vet jag icke men vi kunna kalla dem så. De voro mycket väl kända, ty sedan långt tillbaka i tiden hade de ofta kommit och tagit in där. Vid denna tid var Israels häst häst till salu ty de tänkte sluta med att hava häst i gården. Tattarena, som dittills själva måste vara dragare för sitt pick och pack, tyckte nu att tillfället var gynnsamt och anmälde sig som spekulanter på den gamla hästen. Visserligen saknade de för tillfället kontanter men de skulle snart få mycket gott om penningar. Huru de sedan ackorderade vet jag icke men affär blev det. Tattarena köpte hästen och säljaren skulle i betalning erhålla 30 riksdaler nästa gång köparena kommo. Nu blev det frågan om att få tag i ett lämpligt åkdon och ett sådant hittade de i den gamla bärksläden, som på den tiden fanns i vår gård (en bärksläde = liknade sena tiders kappsläde). Så blev det en affär till för 1 riksdaler och samma betalningsvillkor.

På kvällen före avresan kom tattarmor hem till mormor och ville sälja en påse ull som de inköpt i en gård i Kilen men nu på grund av den tillfälliga penningbristen ville avyttra. Mormor köpte ullen. Nästa morgon när det blev ljusstogs ullen i närmare skämskådning. Det visade sig då att den alls icke, som det uppgivits, kommit från en och samma gård utan var ihopatiggd. Det syntes tydligt att det var en näve från varje gård. Då sade moster Margita: "Isels får allör nå betalt för est'n." Denna profetia, huru otrolig den då syntes, gentemot så välkända människor, gick dock i uppfyllelse. Tattarföljet kom aldrig till Ullvi mera. Det enda man hörde om dem var att någon sett dem i Rättvik.

Den första karusellen

Det var på gamla Rosens tid, alltså före 1880. Ett kringresande sällskap, som var lycklig ägare till en karusell hade hyrt in sig i en gård i Noret. "Slantsnaran" var uppställd mitt på gården och snart gick föreställningarna med liv och lust. Särskilt på söndagsmiddagen var stor tillströmning av folk. Om det nu icke var så värst många som åkte så var det desto flera som ville se och bland de senare befann sig Kaptenen Gustav Benjamin Ros, man vad får han se? Jo, bland de åkande ser han en gumma från en allt annat än välbergad gård i socknen där han själv har penningar att fordra. Nu upptändes Rosen av en helig vrede. Om han höll något förmaningstal till gumman för hennes opassande tilltag att åka karusell för slantarna i stället för att betala skulderna, vet jag icke, men karusellsällskapet körde han iväg. Och därmed, så menade folket, skulle dylika sällskap för all framtid vara utestängda från Leksand.

En kall jul

Hedmor berättar att en gång i hennes barndom var det riktigt kallt en jul. Hon hade fägnat sig åt att på julottan få stå i fönstret och se på kyrkfolket som gingo förbi på vägen. Men huru besviken blev hon icke när hon på juldagsmorgonen fann att fönsterrutorna voro alldeles överisade. Det var före innanfönstrens tid. Ute på gården kunde hon icke stå, det var för kallt. Hon gick då ut i fäjsset och öppnade gödse i gluggen. Genom den såg hon bra det myckna kyrkfolket, både gående och åkande, många bloss, ljusen i byarna och i Åls kyrka. Men även denna fröjd tog slut, då hennes mor kom ut och förbjöd henne att hålla gluggen öppen. Det blev för kallt åt kreaturen.

Söndagshandel

Ännu kan man på höstarna råka att få se en siljansnäska stå på kyrkvallen i Leksand och sälja päron åt kyrkfolket. Detta är som en fläkt från gångna tider då en handell nästan likt en marknad förekom varje söndagsmiddag. Den vanliga platsen var planen på sidan om vägen mellan sockenstugan och tingshuset. Vad jag själv minns av denna köpenskap är, förutom frukt, karameller och vetebullar, endast att en gång två åkkärror stodo fränspända och vid vardera kärran en mähr bunden med föls vid sidan. Det var fölen som voro till salu. De spatserade omkring och blevo beskådade av kyrkfolket.

Från ett ännu senare datum är berättelsen om en rättvikskarlar som var ute med smågrisar. Han hade två kullar. Om jag minns rätt så kostade de större 12 och de mindre 10 kr stycket. Så länge han stod med sin kärra på vallen hade han många åskådare men icke en enda köpare. När kyrkfolket gått måste han helt snopen bege sig iväg ner till Noret där han körde in på Hedbys gård, men där kom det många köpare. Nu var det två ullviskarlar, Jönsefar och Lissfar, som skulle skynda sig dit för att hinna få var sin av de stora. När de kommo dit fanns det bara stora kvar. Ullviskarlarna kunde inte förstå vem som köpt de små. De räknade ut att sedan de stora gått åt hade de små i stället blivit stora. Allt gick dock som smör i solsken och rättvikskarlen uttryckte sin belåtenhet i följande ordalag: "Måtro ni vet öckö ni vill nu, män nō ni va på välln visst nint öckö ni villä män pissa eller skita."

I Ullvi våren 1858

Gumman till den åttaåriga Olle från granngården:

- Skå moster gift sä tä pingst?
- Jä tror ä! Barö för mor ant bakä nōn ärtbulla tä Påsk!
- Ha moster fått brev å?
- Ja!
- Öckön ha läst ä?
- Margita!
- Tack skå du ha!

Nu visste gumman att det var sant som pojken sade. Att mor icke bakat någon ärtbulla till Påsk tydde på att hon ville spara mjölet till bröllopet. Att Margita läst det från fästmannen i Stockholm ankomna brevet stände också, ty hon var det enda kvinnfolk i gården som kunde läsa skrivet.

Jerusalem i Tibble

Om man från Lyckaföljer vägen mot Åjer och Vargnäs och gått över bäcken i dalsänkan, så går vägen fram mellan tvänne gårdar. Det på höger hand kallas Olsarvet och det till vänster som sluttar mot Limsjön kallas Jerusalem. Numera är där släta åkern men förr var där höga gärdesgårdar på båda sidor om vägen. På ett husförhör i Tibble talade prästen om gamla Jerusalems härlighet och frågade då en flicka huru många portar det fanns på Jerusalem. Det visste hon icke, men en gammal man sade: "Int fōns dä dä änä än i gammol grind senst jä för förbi där int!"

En lusttur till Stockholm.

Skutskärs sågverk hade stannat, om det nu var en reparation eller något annat, som var orsaken till avbrottet vet jag ej. Bland de många arbetarna, som nu en tid blevo lediga, var några leksandskarlar, vilka nu beslöto sig för att taga tillfället i akt och göra en lusttur till Stockholm, en stad som ingen av dem sett förut. De bestämde sig för att taga sjövägen, som var både intressantare och billigare än järnvägen. Om de rest med en av de stora norrlandsbåtarna, hade de kunnat gå ombord i Gävle på kvällen och anlänt till Stockholm tidigt nästa morgon, men det gjorde de icke. I stället reste de med en mindre båt, som hette Wäddö-kanal. Denna gick inte så fort som de större båtarna och hade traden mera inomskärs. Den gick naturligtvis genom Wäddö kanal och stannade ideligen vid bryggorna. Eftersom det var mot slutet av sommaren, var det mycken last, särskilt potatis som skulle till Stockholm. Leksandskarlarna som voro så där en fyra eller fem i sällskap tyckte icke att tiden var lång, de hjälpte till med lossning och lastning vid varje brygga, de tjänade under tiden inn både respängarna och maten. När de till slut anlände till huvudstaden hade icke bara LUSTURENS FÖSTA NATT gått till ända utan även större delen av den följande dagen. Det var en av karlarna som hade en syster i staden, hon arbetade vid amunitionsfabriken vid Marieberg, denna hade flera gånger uppmanat dem att komma på besök och det var därför karlarnas mening att nu uppsöka henne och där få bostad. De hörde sig för på båten om vägen till Marieberg, men besättningen tyckte att det icke var lämpligt att ge sig iväg dit mot kvällen och mörkret, de rådde dem istället att stanna och hjälpa till att lossa båten lasten så fingo de ligga på båten över natten. Leksandskarlarna lyssnade till förslaget och tillbringade även LUSTURENS ANDRA NATT på båten. Nästa dag åkte de med en ångslup till Marieberg där de letade rätt på amunitionsfabriken och efter ett långvarigt sökande i lokalerna träffade de slutligen på systemen som tog dem med sig hem till bostaden. En av karlarna hade även ett annat ärende i Stockholm, han tänkte nämligen försöka att få arbete där, därför hade han sina arbetskläder med sig i en säck, ganska tung att knoga på för rästen. När han på eftermiddagen öppnade säcken upptäckte han att den alls icke innehöll kläder utan i stället tomsäckar, saken var klar de hade tagit fel säck på båten. Annu var det dock icke för sent att få den utbytt ty om de skyndade sig kunde de hinna ned till Skeppsbron innan båten skulle gå. Sedan de blivit noga undervisade om vägen följdes alla karlarna åt för att sta och byta säck, vilket även lyckades. Att de icke skulle hinna tillbaka innan porten stängdes var beräknat så att de hade portnyckel med, men när de skulle låsa upp porten tycktes nyckeln icke passa. I samma ögonblick kom dock en man som frågade om de bodde i huset, när de jakade öppnade han och släppte inn dem. När de gått två trappor upp och knackade på var det idel främmande människor som öppnade, då var det att gå ned igen och börja räkna trapporna pånytt, men resultatet blev detsamma, ingen viste var det bodde någon kulla. De hade alltså gått till fel hus, men när de skulle öppna porten för att komma ut passade nyckeln icke, de voro inestängda och på samma gång utestängda. LUSTURENS TREDJE NATT tillbringade de i trappan. Igod tid på morgonen kommo de ut genom porten, då upptäckte de att det var två portar på huset, vid den andra passade nyckeln finfint och två trappor upp bodde systemen. Systemen hade

upplevat ~~e~~EN SÖMNLÖS NATT fylld av oro över vart karlarna tagit vägen.

Det är Nygårds Olof Olsson som har berättat om denna, nu skildrade lustresan som han var med på någon gång på 1880-talet. Intrycket som han fick av Stockholm var på det stora hela bra vad det beträffade själva staden, men omgivningarna berömde han icke. Han kunde allrig tro att de nalkades Stockholm så ful som farleden var, de nakna klipporna på stränderna påminde om de steniga bergen mellan Elgbo och Rexbo, som han sett sig mätt på redan den tiden han körde foror. En av de andra i laget hade även svårt för att tro att de voro i Stockholm, ideligen yttrade han sig om att allt var så olikt de föreställningar han gjort sig. Men på natten när de sutto i trappan var det en av kamraterna som frågade honom: "Vet du nu att vi ä ä ti Stöckholm då?" - "Ja nu vet jä nä!" sa'n.

När Bröms Olof Larsson anordnade lusttur till Stockholm.

Det var i synnerhet två personer som nedlade ett stort arbete på att få en järnväg till Siljansbygden, en av dem var Liss Olof Larsson, den andra Bröms Olof Larsson. Den sistnämnda blev verkställande direktör för Siljans järnväg, när den äntligen blev färdig till Insjön. Dalfolket har av ålder haft ryckte om sig att vara ett resande folk och Bröms Olof Larsson ville nu att de skulle ytterligare förkovra sig i denna konst, framför allt att lära sig åka på järnväg. För detta ändamål anordnade han varje sommar ~~ett~~ lusttur till Stockholm. Biljettoriset var nedsatt och de lustresande fingo väglädning när de skulle taga huvudstadens sevärdheter i betraktande. Ett bra tillfälle också för den som ville se staden och hälsa på släkt och vänner. Skolresor var något som på den tiden var alldeles okänt.

År 1897 när det var utställning i Stockholm ökade persontrafiken, efter järnvägarna, oerhört och märkligt nog avtog den icke sedan, utan ökade ytterligare år från år. Frå och med 1901 inställdes lustturen, Bröms Olle ansåg dem nu överflödiga.

Att en skara sockenklädt dalfolk väckte ett vist uppseende i staden är ju klart. En gång när de besågo slättet var det några av de kungliga som stälde sig för att lyssna och höra vad dalfolket skulle säga när de sågo prakten i fästvåningen. Men de kunde icke höra dem säga något, endast en gumma yttrade: "Män Jän ä döra!"

Vid en revy på en av teatrarna lät man Bröms Olof Larsson komma inn påsennen åtföljd av en skara dalfolk (naturligtvis var det skådespelare) Anföraren yttrar: "Dan ä slöttö! å dan ä dä dä ny riksdagshusö, män dö m säg att ä spricka på nä!" I verkligheten var dock Bröms Olof Larsson fullständigt oskyldig till detta yttrande eftersom den berömda sprickan på riksdagshuset tillkom först omkring 1905 cirka fem år efter ~~xi~~ Bröms Olof Larssons sista lusttur.

När Siljansnäs kyrka vigdes in

Lördagen före trefaldighetssöndagen år 1875 var det rörligt i Ullvi. Den nya kyrkan "på Näs" skulle vigas in på söndagen och för att få vara med på ståten hade ullvisfolket beslutat sig för att fara dit med den största kyrkbåten. Många både karlar och kvinnor, hade varit där förut och arbetat på kyrkobygget. De hade gjort de bestämda dagsverken som fördelats på varje soldatrote och voro nu intresserade att se huru kyrkan såg ut när den blivit färdig. Karlarna hade dessutom ett annat ärende. De två kyrkbåtarna, Råver och Loppan, hade visat sig vara otillräckliga och nu när Näsbygge fjärdingen bligit egen församling behövdes där inga kyrkbåtar merx varför det var ett passande tillfälle att där få köpa en till. För att i god tid kunna vara på ort och ställe beslöt man att redan på lördagen bege sig till Fornby och där stanna över natten och på söndagsmorgonen gå den knappt en halv mil långa vägen till kyrkan. Innan man begav sig iväg var det ett springande mellan gårdarna. Det var en viktig sak att bestämma huru man skulle kläda sig. Skulle de vara kyrkklädda så som man var i egen kyrka eller skulle de vara så som när man besökte en främmande kyrka? Man beslöt sig dock för det senare, det vill säga karlarna buro icke kyrkrocken utan den med ärmar försedda västen och förskinnnet eller "skimpa" som det kallades och de ogifta kvinnorna hade icke den rosiga utan den röda hättan.

På lördagseftermiddagen, under lugn och strålände väderlek, styrde den fullsatta kyrkbåten iväg uppför älven, genom färjbron, runt kyrkgrundet och uppför Österviken fram till Fornby, där ullviborna uppsökte de gårdar där de skulle bo över natten. Ungdomen, både pojkar och kullor, inkvarterade sig i en källarstuga med gustaviansk trappa utanför väggen och tre par "säng och tara" inuti. Rummet var icke målat men allt så renskurat att det väckte ullviungdomens beundran. Sedan de ätit kväll av den medförda maten var det att lägga sig så många som kunde rymmas i de sex sängarna, pojkan låg för sä och köllon för sä. "Dänn kvälln var ä roli!" säger gamla Arons far i Rönnäs som var ullvipojke på den tiden och hette "Kattjöns Danil", "och Trons Kesti va mâ, å Prans Jerk va mâ, å om dina mor va mâ så va föll ho där å."

På söndagen invigdes Siljansnäs kyrka, inte med pomp och ståt, utan enkelt och värdigt av dåvarande prosten Hanngren i Leksand. Församlingsborna hade gått man ur huse och kyrkan var till trängsel fylld avxtacksamma och andäktiga siljansnäsbor.

Efter slutad gudstjänst togs kyrkan i skärskådan från grunden ända upp i kyrktornet där de beskådade de två nya klockorna till vars anskaffning även Leksand bidragit. När siljansnäsingarnas anhållan därom framfördes på kyrkostämman i Leksand hade kapten Roos svarat: "Ni i Siljansnäs behöver väl inga kyrkklockor, ni kan lika gärna hänga en tom säck i kyrktornet," varvid en av siljansnäskarlarna ögonblickligen replikerade: "Ja, nog går dä bra, om vi får ta dej till kläpp så." Någon kläpp i kyrkklockan blev icke kapten Roos. Han fick i stället sitt namn ingjutet på en av klockorna bland kommitterade från Leksand.

På söndagseftermiddagen styrde kyrkbåten ånyo ut på sjön och på kvällen var man i Ullvi där man sedan länge talade om den trevliga utflykten, om den vackra kyrkan och om den tjänliga psalmversen som var ingjuten på storklockan. Den börjar: "Lovad vare Herran, våra fäders gud. Både när och fjärran skalle detta ljud."

Någon affär på en kyrkbåt blev det nu icke för ullviborna men i Rönnäs köpte man vid denna tid en kyrkbåt från Näs som hette Stadig. Den var stor och hög men så tungrodd att den alltid låg efter på kyrkfärderna. Den ruttnade också snart ned. Då köptes en ny i stället från Soll. Även den fick namnet Stadig. Det är i den man senare inmonterat en utombordsmotor.

När ullviborna var i Siljansnäs och beundrade den nya kyrkan voro alla eniga om att så vacker som Siljansnäs kyrka då var kunde Leksands kyrka aldrig bli, men på söndagskvällen när kyrkbåten rundade Kyrkgrundet och styrde ner i älven var det någon som yttrade: "Leksands kyrka är allt förmer o ändå!" och hela båtlaget riktade sina blickar upp mot kyrkan ogh instämde.

ROA

Striden mellan tullvänner och frihandlare och vad inverkan Sandback Per Perssons namn hade på ett val i Leksand.

År 1886 beslöt riksdagen att återinföra tull på spannmål som infördes i landet, detta för att hämma de massor av råg och vete som till låga priser inströmmade från Ryssland, Tyskland, Danmark och Amerika och som hotade att ruinera det svenska jordbruket. Riksdagsbeslutet väckte stor oro i landet. Många ansågo att detta ej var folkets mening, emedan det var så länge sedan riksdagsmännen valdes och då var tullfrågan icke aktuell. Kungliga Majestät påverkades att avslå beslutet, förklara riksdagen upplöst och sammankalla urtima riksdag, så att svenska folket kunde få säga sin mening i denna fråga. Tullvänner och frihandlare blevo nu nästan lika förbittrade på varandra som Hattar och Mössor på sin tid voro. Tullvännerna gingo till strid för sina åsikter med fältropet: "Sverige åt svenskarna!" Frihandlarnas lösen var: "Inga svälttullar!"

I Romma folkskola voro barnen från Ullvi tullvänner men från de andra byarna frihandlare, på skolgården hade frihandlarna övertaget men på vägen hem då ullvibarnen hade bara hållabarnen emot sig segrade tullvännerna. Det diskuterades om söndagsmorgnarna, när man stod vid båthusen och väntade på kyrkbåten och vid framkomsten till stranden i Noret fortsatte trätan. Nästa söndag var stridigheten lika stor, fast man lade märke till att en del under veckan kunde ha ändrat åsikter, så att de den ena söndagen voro frihandlare och den andra tullvänner eller tvärsom.

Så kom valdagen. Men vid val till urtima riksdag får de röstberättigade icke rösta direkt på riksdagsmannen utan på elektorerna, som sedan i sin tur skola sammanträda och välja riksdagsman. Båda partierna hade berett sig på valet genom att låta trycka och utdela valsedlar, upptagande lika många namn som det antal elektorerna som skully väljas. På den tiden var det ytterst viktigt att se till att valsedeln icke upptog namnet på någon som icke var valbar ty det behödes icke mer än att ett av namnen var på en icke valbar förän hela sedeln kaserades. På frihandlarnas sedlar stod bland andra namn: Nämndemannen Sandback Per Persson i Hälla. Men inom partiet utdelades ännu en sorts sedlar som var olik de förra endast i det fallet att titeln Nämndemannen sänkades. Bägge sorterna kom att användas vid valet.

Själva valet gick i sin ordning och vid dess slut började sammanräkningen, även den gick i början bra, men så kom en valsedel av det sistnämnda slaget där bakom Sandback Per Perssons namn stod skrivet, d.ä. Då blev det stopp i räkningen och en fråga framställdes: "Fins det två som heter Sandback Per Persson i Hälla?" "Ja det fans det!" Far och son. Om sonen varit omyndig hade det i detta fallet icke betydtt något, men nu var även han vuxen och lagen säger: "Finnes flera personer med lika namn skall det å sedeln tydligt angivas vem av dem som åsyftas!" Ja det var just vad denna enda sedel gjorde tillika med de som det stod Nämndemannen på. Det var ingen annan råd änn att börja sammanräkningen igen och från början plocka undan och kaserera alla de andra av frihandlarnas sedlar. Nu var det en av närvarande som yttrade att de icke hade samma namn, det stod ju Per på sedlarna och den yngre kallade man vanligen för Petter. Men då genmälde Bröms Olof Larsson att det var likadant med den äldre också för den kallade man vanligen för Pälle. På grund av att frihandlarna fingo så många röster kaserade blev resultatet av valet i Leksand att tullvännerna som avlämnat ett vida mindre antal röster segrade och fingo besätta alla platserna.

Onda ryckten spredos om detta val: för det första var de säkra om att någon illvillig person skrivit d. ä. på sin sedel för att upplysa valnämnden om en sak som ingen tänkt på. För det andra trodde man att någon av motpartiet skulle ha låtit trycka och utdela de sedlar som saknade titteln nämde-mannen. Man påstod slutligen att valnämnden vid sammanräkningen skulle ha fel-tolkat lagen som rättsligen skulle lyda: "Finnes flera med lika namn men blott en av dem valbar så gäller rösten denna även om inget särskilt kännetecken finnes.

Tullfrågan blev icke slutavgjord på den urtima riksdagen, det blev den först vid en senare ordinarie riksdag, sedan ytterligare ett riksdagsman-
val ägt rum. Det var vid detta val som den beryktade skandalen: "Ångköks Olle" ägde rum. Vid valen i Stockholm hade frihandlarna övertaget och besatte alla 22 platserna. Men sedan var det någon som upptäckte att en av de valda före-
ståndaren för Stockholms Ångkök, Olof Larsson var i skuld för kr. 11,58 i kom-munalutskylder från Göteborg där han tidigare varit bosatt. Valet överklagades och Högsta Domstolens utslag blev att så gott som alla av frihandlarnas 7,000 sedlar kaserades och tullvännerna med 3,000 sedlar fingo istället besätta alla 22 platserna. Detta medförde en omkastning av riksdagens majoritet som nu i en hast blev tullvänlig och spanmålstull blev införd. Den ganska oskyl-dige Olof Larsson blev utsatt för ett hat och förföljelse så att han måste utvandra till Amerika. Försent blev det uttrönt att han allrig fått någon debetsedel på de 11,58 som endast fanns på rästlängden, i följd därav var han valbar. Men då hade redan Kung. maj. stadfäst valet och Olle själv i U S A.

Från min barndom minnes jag litet om valagitationen omkring 1890. Ett av frihandlarna annordnat föredrag på Kårbacka, möjligen första politiska mötet i Ullvi, då Udd Andes Ersson fick en färgrik planch som han sedan satte på väggen i sin fäbostuga i Lissbjörken, dit vi pojkar vallfärdades för att se och läsa om den stackars Pettrsson som fick betala tull på allt både kläder och mat, sin häst o redskap och det han köpte i staden, sista bilden var korset på hans grav. Först därefter var Pettrsson tullfri.

I Karl Grimbergs bok "Svenska folkets underbara öden" kan man läsa mera om tullstriderna och om den roll Liss Olof Larsson då spelade.

Efter valet 1890 försvan Liss Olof Larsson, denn ståtliga leksandskarlen i den vackra sockendräkten, för alltid från riksdagens andra kammare, och efterträddes av en liten till det yttre oansenlig person, som dock snart visade att han ingalunda var sin företrädare underlägsen. Den mannen var Daniel Persson i Tällberg.

Källor:

Hanses Lars Larsson i Ullvi: Berättat om valet i Leksand.

Jacob Jacobsson, Stockholm: Berättat om ~~ix~~ politiken i Romma skola och om valet i Leksand.

Anders Bratomt, W. Rönnäs: Berättat om tullstrid vid kyrkbåtarna.

Att Liss Olof Larsson var stor och Daniel Persson liten: Citat ur tidskriften Var 8 dag.

Upptecknat av R. O. Andersson.

Små historier

En man är ute och säljer knivar och kommer in i en gård.

- Skâ ni köp nô kniver?
- Ärä nô stål ti dôm då?
- Int vet jä int, ä skull va myttjy stål ä om ä skull va stål ti allihopa, mân jä har en ti knivskeda. Ni kân få köp hân för hân vet jä ä stål ti.

Affären uppgöres men innan knivhandlaren går in i nästa gård sticker han en ny kniv i knivskedan och börjar på nytt:

- Skâ ni köp nô täljkniver?
- Ärä nô stål ti dôm då?
- Int vet jä int, ä skull va myttjy stål ä om ä skull va stål ti allihop, mân jä har en ti knivskeda. Ni kân få köp hân för hân vet jä att ä stål ti.

En man från Romma som länge kört med en gammal häst möter en dag Nygårds Lars, hästhandlaren från Tibble. Nygårds Lars framställer sin vanliga fråga:

- Ör snart får jä sälj en est åt då?
- Ant jä est förut ell.!
- Jo, men änn ä sô gammöl å klen.
- Man änn låt dånt illa.!

På den tiden då Stenberg bodde i Gattung nya stuga, Ankarkrona i Djäken Olles och Johannes Ullman i skolhuskammaren kom Anders Altsar från Hjulbäck hit som lärling åt dem och fick sin bostad hos Fisk mor. Ullman var vid denna tillhemma i vår stuga och målade. Den ena duken efter den andra framställdes. Anna satt modell och Altsar satt vid bordet och ritade. Under tiden satt Urväders mor på pallen framför de väggfasta sängarna och stack strumpa. Hon var mycket intresserad av att se hur den unga lärlingen klarade sig. Jodå, hon såg snart att han skulle bliva förmer än sin mästare. När tidningen Dalpilen kom ville Ullman gärna titta i den. En gång stod en bit, hämtad ur gamla papper, om häxorna som brändes på Kåringberget. Han läste stycket för Urväders mor som dock, på grund av att hon var litet döv, icke riktigt fattade vad som stod varför Ullman sökte förklara det. Slutligen sade gumman: "Döm skull ha god tid då om dôm skull gå på Kåringbärjo."

Daniel Trolén i Hackmora har i sin ungdom i flera år varit i Amerika. Hemkomna brukade han berätta många ofta vidunderliga historier därifrån. "I Sverige," sade han, "kan man aldrig få några jämna vägar bara för att man vid sprängning alltid är för snål på dynamiten. I Amerika däremot skulle det alltid vara vagnslastvis och knölar lika stora som Lintjärnsberget sköt man bort på ett skott" När han en gång berättade om hur han varit med och ställt i ordning en väldig laddning var det en som frågade:

- Ä smäll föll duktigt å då tå ett töckö skött?
- Omm ä smäll, ja. Ja, ä smäll i fler dägör.!

En leksandsgumma är på besök hos sin son i Stockholm. En gång när gumman är ensam hemma ringer det på telefonen. Gumman tar telefonen och svarar. Den telefonerande kommer med några förfrågningar som gumman icke kan besvara varför han tror att han kommit fel och frågar:

- Var är jag nånstans?
- ?
- Var är jag nånstans?
- Jä vet då assint var du ä jä.!

59

Udd far berättade: Det var en gång en turist som kom in i en gård för att köpa mjölk. Det var bara två unga flickor hemma som lät honom få dricka så mycket mjölk han ville. När han var mätt frågade han huru mycket det kostade. Då sade den ena flickan: "Mor sad inna ho geck att om hä kom nön luffer å villä ha mjölk så skull vi ge 'n diddä mjöltja, man vi feck int ta nô betalt för na, för hä ha drunknä i mus ti na."

Det var en gång en rättvikskarl som sade sig vara släkt med kungen därför att han liksom kungen hette Hans. Men då var det en leksandskarl som påstod att han tog fel. Han hörde nog i stället till en annan släkt. Då ville rättvikskarlen veta vad han menade för släkt och leksandskarlen svarade: "Döm som ä står om ti kattjes 'n, Hans Oxe och Hans Åsna."

I Perhansbuder hade "Gammöl Guffar" ett rävgiller. En gång när han kom dit blev han storbelåten ty han fick ut gillret plocka fram en död räv. Medan han på nytt ställer upp gillret blir han åter påmint om den goda jaktmarken när han ser en räv skymta mellan buskarna: "Jasså, ä spring en dan å." sade han. Men när han slutligen skulle bära hem sitt byte blev han snopen ty den döda räven var försvunnen.

Under förra världskriget voro två av kristidsnämndens utskickade ute och synade. När de komma in på gården hos Hisvåls Oll i Romma frågar de: "Har du mycket säd i harbrä?" Olle svarar; "Nej, nör jä va in där i går mött jä två myssôr och kân ni tänka, dôm hadd tåron ti ögon."

Ordstäv

En del varor bliva bättre ju längre de sparas, andra åter bliva sämre. Några ordstäv om detta är: Halm ligger till sig, hö ligger från sig. - Lin blir gull, ull blir tull.

På hösten brukade man slakta får. Köttet saltades och en del torkades på spett i taket. Torkade fårbogor och fårlår var "suggol" som var både smakligt och bekvämt att hava med sig i matsäcken om sommaren. Ett ordstäv om detta var: När gucku har ropat på köttet behöver det sedan varken kokas eller stekas.

Den som köper och sår, han köper och får.

Den kålrotensom sist kom ti säcken rullade först ur!

"Slô ti du sôm sir." sa Bâgg far nô flaska va tom.

Mera Amerika-skryt

Den skrytsamma svenskamerikanen berättar om stora båtar. En av åhörarna tycker att Gustav Wasa dock var en stor båt, men svenskamerikanen genmäler: Gustav Wasa, tôckô båter har dôm på klocktjäjon ti Amerika!"

En orättvisa

Ångfartyget Prins August som en lång följd av år var Siljans enda ångbåt gjorde även regelbundna turer Leksand - Mora. En person som ville åka till exempel till Mora måste betala en bestämd avgift. Många personer på den tiden kunde aldrig förlika sig med denna stora orättvisa: Att en person skulle vara tvungen att betala för att få följa med fast båten i alla fall skulle fara.